

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.
SZERKESZTI BOROS GYÖRGY.

Az Unitarius Közlöny előfizetési ára 2 korona 40 fillér (1 fnt 20 kr.) Egyes szám ára : 24 fillér (12 kr.) A Dávid Ferencz Egylet rendes tagjai, 5 évi kötelezettséggel, egy évre csak 2 koronát fizetnek. Minden pénz Gálfi Lőrincz egyll. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

Elnöki meghívó

a Dávid Ferencz Egylet XV-ik közgyűlésére.

Értesitem a Dávid Ferencz Egyletnek általam tisztelt és nagyrabecsült tagjait, hogy f. évi közgyűlésünket október hó 27-ik napján délután 3 órakor tartjuk meg Kolozsvárt.

Kérem tagtársaimat, sziveskedjenek a Közgyűlésen minél nagyobb számmal megjelenni s engemet elnöki működésben támogatni, nemes és szent ügyeinket pedig sikerhez jutni segítsenek.

Báró Petrichevich Horváth Kálmán,
a Dávid Ferencz Egylet elnöke.

Vegh Matyas

Végh Mátyás.

— Arczképpel. —

Washington gyönyörűséges utcáit jártam, midőn megtudtam azt a szomorú valót, hogy Végh Mátyás polgári iskolai igazgató meghalt. Gyerekkori barátság fűzött hozzá, meg az az édes-kedves viszony, a mely az író és a szerkesztő között létre jő.

Végh Mátyás legendái az Unitárius Közlöny legszebb díszjei voltak. Ezek a legendák az Unitárius Közlöny kedvéért születtek. Végh nagyon szerény író volt. Megvárta a biztatást, pedig a Krisztus-legendák világában kevesen jártak szebb tollal az övénél. Jól tudott elbánni az édes magyar nyelvvél. Kedvesen tudta elmesélni azokat az egyszerű mondákat, a melyeket nagyobbára mind a nép teremtett meg. Az Unitárius Közlöny olvasói rendkívül szerették ezeket a vallásos költeményeket s nagyon fájdalmasan gondolnak arra, hogy a derék író nincs többé.

Ifju volt még, alig 48 éves. Hat éve, hogy igazgatói szép állását elfoglalta a fogarasi polgári és felső kereskedelmi iskoláknál.

Egész élete a munkás szorgalom volt. Küzdelemmel élt, de jó kedélye sohasem hagyta el.

Lelkes hazafi volt. Költői tehetségét minden ünnepi alkalmal igénybe vették, ott, a hol a magyarság eszméje és a hazafiság mellett lelkesíteni kellett.

Barátai mindig nagy számmal voltak, mert őt mindenki szerette. Ezek a jó barátok most halála után sem hagyták el őt. Költeményeit összegyűjtötték, egy csinos kis könyvbe foglalták és kiadták.

Legelől egy kis jelige áll, mely ő rá is sokban talál:

„Ha az élet terhe rád nehezül
S azt csak magad viseled egyedül,
Végső vigasztalásod az legyen,
Hogy nincs melletted más, ki szenvedjen.
A nemes lelkek szép jellemvonása:
Hogy övéinek könyét ne lássa “

Azután mindjárt megcsendül „az imádkozó gyermek“ édes ajaka; jön „a karácsonyi emlék“. Ezekkel egy jellegű: „Emlékezés“, „Két kis gyermek halálára“, „Egy kis gyermek halálára“, „Az árvák“. Mindenikben van érzés, van gondolat és verselési ügyesség.

A Krisztus mondák külön csoportba vannak összeállítva. Ezek az Unitárius Közlöny olvasói előtt ismereteseek Ezeket a D. F. E. szándékozott volt kiadni. Most már itt vannak. Mindenki együtt, egy helyen találja és ki ne vágnék újra élvezni mindannyiját. De hát ha arra gondolunk, hogy már több nem fog teremni, mert a termőfa kidőlt! Emléke él.

A baráti hűség és szeretet emléket akar emelni a sírjához. Bizonynal hozzá fog járulni a tisztelet is és az emlék meg lesz. Lapunk mélyen tájós szívvel vesz búcsút tőle.

Egyik jó barátja *Deák* Ferencz lapunkhoz beküldötte az alábbi rövid életrajzot. Mi egy költeményével és arczképe közlésével fejezzük ki őszinte mély fájalmunkat.

B. Gy.

Eltávozott egy hív, munkás, hittel-teljes lélek, mély gyászt hagyott hátra s szép emlékfüzért ismerőseinek. Szólnunk kell róla e helyen is, minthogy tőle az Unitárius Közlöny olvasóinak is meg vannak emlékeik. Ketten vagy hárman valánk, kik az Ur nevében összejöttünk, mélyen érezve szívünkben a hit erejét, mely erősebb ilyen helyeken. Most körünkől elszólította az Ur, hogy súlyosan érezzük a veszteséget, a mely minket ért.

Végh Mátyás életében sok rokon vonást találunk az iskoláinkban végzett ifjak pályafutásához, de annál inkább megragadja lelkünket, mert a tehetség és akarat diadalát látjuk e rövid életben.

Verespatakon 1852. aug. 23-án született székely szülőktől. Két éves korában árván maradt. Ily mostoha sors mellett kezdte meg tanulmányait Tordán s végezte be a kolozsvári unitárius főiskolában. 1874-ben Tordára köztanítóvá neveztetett ki, miután két theol évfolyamot már elvégzett. Lelke sugallatai a tanítói pályára vonzották. 1875-ben Budapesten a Paedagogium növendéke lett s itt tanulmányait, leszámítva egy évi nevelési működését Bibó Dénesnél Szunyogon, polgári iskolákra nyert képesítéssel be is fejezte. 1878—84-ig Maros-Ludason tanít a felső fiúiskolánál, a hol nőül veszi Ágoston Máriát, boldog élettársul. 1884-ben Brassóba ment a polgári és felső kereskedelmi iskolához s itt tíz évi működésével a hivatás oly szép bizonyítékát adta, hogy a közbizalom 1894-ben a fogarasi állami iskolák (elemi, polgári leány és fiúiskola és felső kereskedelmi) élére állította. Itt az iskolákat a virágzás tetőpontjára emelte s munkásságának közepette villámként sujtotta a halál 48 éves korában, hogy elragadja a küzdelem teréről, a sze-

retet és közbecsülés köréből, melyben szívének tiszta, őszinte érzelme a közélet terén oly sok megbízás és hivatallal tüntette ki. Most az osztatlan érzelem könyeket hullatva, a részvét leírhatatlan fájdalomával gyászolja Mély érzelem nyilatkozik Krisztus mondáiban is, melyek egyszerű hangjaikban többé nem utánozható kedvességben maradtak reánk közkincsül. Más lyrai verseit vagy elbeszéléseit, ódáit, Rab István (Zajzoni) csángó költő életrajzát s a folyóiratokban megjelent értekezését s általában egész munkásságát ez az érzelem hatja át, a mi mindennek fölött való isteni adomány. Olvassuk el tanulságos munkáit s kérjük az Istent:

Legyen áldott emlékezete!

Deák Ferencz.

Jó tett helyébe jót várj.

Krisztus-monda.

Csak csecsemő volt még Jézus,
Alig alig hogy mosolyga,
S már is feje felett villog
Heródesnek a pallósa;
Még alig hogy pihenhetett
Bölcsőjébe, jászolába,
S már is futni, menekülni
Volt kénytelen a pusztába.
Zord időben, hideg éjben
Ölbe kapja ifju anyja,
Itt elmarad, ott erőt gyűjt,
De nem szűnik aggodalma.
Megyen-megyen hegyen-völgyön,
Visszanézni is alig mer,
Nem rctteg a vadállattól,
Még vérszopobb most az ember.
Estre kelve félve lép be
Szegény ember kunyhójába,
Szegény ember jól fogadja,
Enni is ad vacsorára.
Majd miként a gondos anya
Mégfürösztí kicsiny fiát,
A háziak hosszan nézik
És szépségét megbámulják.
Arányos kis gyöngé teste
Olyan puha, mint a selyem,
Hogy ragyog ott az arany fűrt
Az alakos szép kis fejen.

— Szegény ember ifju neje
Egyre sohajt, a mint látja,
Hogy nem oly szép, nem is oly ép
Az ő szegény fiacskája.
Gyönge arczán kiütések,
Egész teste olyan vézna,
Ha megmarad sohse lesz ép,
Mankóval jár mint a béna.
Szólni sem tud, csak úgy sir-ri,
Még egyetlen foga sincsen,
Pedig immár harmadéve,
Hogy megadta a jó Isten
— Sajnálkozik Jézus anyja,
S hogy segítsen egy-kettőre,
A kis fiut odateszi
Jézushoz a fürösztőbe.
S lassan-lassan locsolgatja,
Ugy túri a szegény gyermek,
Simogatja vézna testét,
S lám mosolyg a sirás helyett;
Arcza egyre épül, szépül,
Egyenes lesz lába, karja,
Csoda bizony, ám »csodákat
Tesz Isten, ha úgy akarja«.
Szegény ember iju neje
Alig hisz a két szemének:
Beteges kis fiacskáját,
Nem álmotta ilyen épnék.

Végh Mátyás.

Imádság.

A hittani év megnyitásakor 1900. szept. 13. mondotta Boros György dekán.

Atyánk ismét együtt vagyunk. Ismét előtted állunk. A megüresedett helyek betöltve lelkes és munkárákész ifjakkal. Legelőször is hát hozzád jövünk, imádkozás szavai szállanak ajkunkra!

Bölcsesség Istene! Forrása a tudománynak, növelője az ismeretnek, Te, a ki maga vagy a tökéletes tudás, Te, ki maga vagy a Bölcsesség, Hozzád imádkozunk. Az emberi értelem kiolthatlan szomjjal megyen forrásodhoz. Forrásod tiszta tükörében meglátja saját képét, a mely a Te képed, mert erre Te teremtetted az embert és ő a való helyett a képet kezdi imádni és a látszattal kielégíti a kívánságot. Még a legtökélete-

sebb tudás is csak olyan, mint az ujhold fénye, a melyből csak egy parányi félkör áraszt világosságot, mert a többi részét elnyeli a tudatlanság sötét csillaga.

Mi, kik e hajlékba összegyűltünk, érezzük, hogy csekély a mi világosságunk, pedig a Te Fiad szavai ránk is kellene, hogy találjanak: „ti vagytok a világ világosságai“.

Minket egy titkos vágy, egy homályos képzelődés fölhajtott ide e Silóba, hogy itt Éli közelében halljuk meg az égi szózatot. Mi a Te templomod előcsarnokában kívánunk lakni, mi a Te oltárod környezetét kívánjuk tisztogatni. Mi a Te szolgálid akarunk lenni.

Aggódva kérdezzük magunktól, hogyan juthassunk el jó tetszésed színe elébe? Hogyan vezethessünk oda másokat? Ugy, ha híven szolgálunk, vagy ha megtudjuk tagadni magunkat; úgy, ha föláldozzuk vágyainkat érzelmeinkért, érzelmeinket hitünkért és a hitet tápláljuk szeretettel

Nincsen oly fönséges mint Te, oh menyei Isten! Nincsen olyan magasztos, mint a Te lelked. Hozzád fordulunk. Ajkunk nevedet emlegeti és jóságodat hívja segítségül. Légy segítőnk, légy vezérünk. Tedd lehetővé, hogy mi hű szolgálak, igaz emberek, önfeláldozó apostolok legyünk. Munkáljad, hogy ismerjük meg a neked kedves szolgálatot, hogy a ráuk tett igát kedvvel és gyönyörűséggel elhordozhassuk, futásunkat megfuthassuk.

Ez a pálya, melyre léptünk, ez termette azt a tövis koszorút, a mely Jézus homlokát véresepekkel árasztotta el. Ez a szolgálat ezereket vitt a bitófa alá és százezreket a sötét börtönbe, de a fájdalmat, szenvedést édessé varázsolta és ma mindenki azt tartja példányképének, a ki halált szenvedett a kereszten; ma életöknek teljes erejével ezernyi ezeren keresik nyomdokukat nekik, a kik elvesztek, mert tudják, hogy ott terem a boldogság.

Jó Atyánk, Te boldogságra teremtetted világodat s benne az embert is; lekipásztoraiddat arra küldöd el, hogy e boldogságot keressék és másokat oda vezéreljenek.

Az ifjui sziv feldobban e gondolatra s hősiessé bátorsággal övezi föl magát s örveendezve lépik e keskeny ösvényre s míg az ismeretet szorgalommal gyűjti, tanulgatja híven az önmegtagadás nehéz föladatait, a békességes türelést, a szeretve szenvedést.

Ez új eszteudővel újból megnyíl az alkalom előttünk is. Téged kérünk, segíts meg, hogy lehessünk hívek, kitartók, igazak, mesterünkhöz méltók, atyai szeretetedre érdemesek. A tanító és tanuló értelmét világosítsd meg, erőnket növeld, buz-

góságunkat fokozd és légy velünk minden lépésünkben, hogy híven sáfárkodhassunk s a jutalmat elnyerhessük már itt e földön a megelégedett szívben, a tisztult értelemben és az erős akaratban.

Imádságunkat hallgasd meg, életünket tartsd meg és vezérelj előre a Te tökéletességed felé. Ámen.

Milyennek képzelem én a jó papot? *)

(Vége.)

Beszédei szóljanak az értelemhez és szívhez, hogy a józan ész előtt ne hirdessen abszurdumot. De másfelől legyen beszéde a szereteté és buzgóságé s a mit mond, szive-lelke teljes meggyőződésével mondja. Haughordozása legyen ünnepies, de természetes. Beszéde legyen gyakorlatias, jöjjön a szívből, vezessen Istenhez s legyen a népnek való. Tanítsa a lelket, de különös súlyt helyezzen a lelket az élet küzdelmei között meg erősíteni, vigasztalni, fölemelni és bátorítani. Sok mindent lehetne még fölhozni a prédikáció helyes megválasztására, idegen termékek helyes átültetése, taglejtések használata, a szószéken való külső megjelenés, a mi szerintem szintén egyike a legfontosabb kellékeknek — az istentiszteletnek egyöntetűsége tekintetében; de ezeknek bővebb tárgyalásába nem akarok bocsátkozni egyrészt azért, mert az már az előkészültséghez tartozik, másrészt pedig a helyes irányt megmutatja mindenkinek jó izlése, hivatása, komolysága és a templomi istentisztelet magasztos volta.

Még egy igen fontos, a vallási életre messze kiható, sokak által oly kicsinylőleg vett, kötelességéről akarok a lelkészek, mint prédikátornak szólani s az: a *vasárnapi iskolai tanítás*.

Nagyon tévednek azok, a kik úgy hiszik, hogy a délelőtti beszéddel és a délutáni könyörgéssel befejezték és megkoronázták heti munkájukat! Ott van a hallgatóság egy tekintélyes része — a gyermekek — a kik az előadott beszédből vajmi keveset értettek! Pedig ők a jövő emberei és ezeket a lelki-oktatásból kihagyni annyi, mintha semmit sem tettünk volna, vagy legalább is félmunkát végeztünk. Ha a pap helyesen fogta fel hivatását, nem hagyhatja számításon kívül a gyermekek lelki gondozását. A fiatal fáról félerővel lelehet metszeni a vadhajtásokat, míg azokat elhanyagolva, később nagy fáradtságba kerül, vagy egyáltalán nem lehet a szűrés tövisek ellen védekezni. Fel kell tehát ébreszteni a gyermek szellemét és fogékonytá tenni romlatlan kedélyét már zsenge korában a jóra és nemesre. És itt már nagyon lényeges, hogy a nevelés a

legnagyobb körültekintéssel történjék. A helyett, hogy holmi hitvallási §-okkal töltené meg a lelkész a gyermek fejét, vezesse el azt a szent íráshoz, mutassa meg abból a Jézus történetét s az abban levő élet, valóság, szépség és erő a legjobb hatást szüli a gyermeki lélekben. Hadd szeresse meg a gyermek Jézust, tanulja meg őt, mint jó barátját szeretni s példájából tanuljon szeretetet, szülők iránti hálás tiszteletet, engedelmességet, vidám szellemet és Isten iránt soha nem szünetelő ragaszkodást! Azután kézen fogva az ifjút vezesse tovább hitben és vallásosságban s tegye jó kereszténynyé. Még egy nevezetes körülményt kívánok felemlíteni röviden, a hol a pap talán a legnagyobb hatást érheti el mint prédikátor: *a temetést*. Ha igaz, hogy a vallás az érzület és kedély dolga, akkor sehol sem lehet annyira hatni a hívek lelkületére, mint éppen ott, a hol mindnyájan az érzület hatalma alatt állunk, a temetésnél. Szóljon itt a pap kegyelettel az elhunytól s hozzátartozóit vigasztalja meg a viszontlátás reményének édes érzetével.

Nem akarom magamat azzal áltatni, hogy a lelkésznek, mint prédikátornak összes teendőit felemlíttem volna, mivel azt ilyen dolgozat keretében tüzetesen kifejteni nem is lehet. Csak egy pár vonást kívántam felmutatni a lelkészről, mint az isteni tiszteletnek szorosabb értelemben vett vezetőjéről.

Mint hogy a lelkész nemcsak prédikátor, hanem egyháznak vezetője, kormányzója, pásztorja is, legyen szabad most a gondolatom szerinti lelkészt, mint *lelkipásztort* is bemutatni, mint olyant, a ki nemcsak elméletben, hanem gyakorlatban is lelkész

Azt mondja Lamartine, „valahányszor az elmélet ellentétben van a társadalom jólétével s az étellel, az elmélet hamis; mert a társadalom a legfőbb igazság“ Ez az igazság sehel sem oly aktuális értékű, mint éppen a lelkészi pályán. „Hogyan? — szokás mondani — hetenként egy prédikáció, ugyan mi volna abban oly nagy dolog, mikor arra is legfennebb szombaton ha készül, vasárnap elmondja, a többi napokat egy prot. pap csakugyan munkátlanul töltheti.“ Így szólnak az avatatlanok, a kik a papban csak egy palástot viselő és hóna alá egy pibliát szorító alakot látnak, de a kik a papi palásthoz — a mint annak kell is lennie — hozzákötik a papi köteleességek lelkiismeretes teljesítését is, azok másképp fogják fel és ítélik meg a lelkészi hivatal terhes és fontos voltát. *A mit a szószéken hirdet, azt átvinni a gyakorlati életbe: ez a lelkésznek, mint lelkipásztornak kötelessége.*

Természetes, hogy legelső conditio sine qua nonja minden lelkipásztorkodásnak a szent és isteni iránt kegyeletes érzésből

folyó erényes és istenfélő élet, a mely nélkül a legremekebb egyházi szónoklat is csak zengő ércz és pengő czimbalom marad. Mit ér az egyház vagy a hívek gyülekezete azzal, ha van, ki neki naponként elvégzi az istentiszteleteket, keresztel, esket, temet; ha hiányzik az igazi Jézusi szellemben működő, örkdő, feddő, gondoskodó tevékenység, mely az elvetett magot a hívek szívében öntözi, csiráztatja és életre segíti? Mindenki beláthatja, hogy az olyan pap, ki ezekkel nem gondol, bár a legszigorubban végezze dolgait, míg hivatalos ruhában jár, de mihelyt azt levetette, megszűnik tanácsaival, példaadásával támogatni és vezetni hiveit: test, a melyből a lélek kiányzik. A jó lelkipásztor kötelessége, hogy a vezetésére bízott gyülekezetben személyiségével folyon be annak tagjaira s igyekezzék hiveinek szellemébe minél mélyebbre hatolni. A „jó pásztor“ a mi példányképünk és a jó pásztorról szóló evangélium az egész lelkészet magna chartája!

„Én ismerem az enyimeket és az enyimek is ismernek engemet“; ez legyen a jó lelkipásztorok tizparancsolatja, a melyből egy szót sem szabad elhagyni. E végből keresse fel hiveit künn az életben, érintkezzék velük közvetlenül, látogassa meg őket munkáikban; szóval állítson be rendszeres *lelkipásztori látogatást*, a melyet terjeszszzen ki a hívek egész egyetemére különbség nélkül. Ha egy új lelkész mindjárt az első évben valamelyik presbyterével gyülekezete tagjait meglátogatja, az nem hogy ellenszenvvel, sőt a legnagyobb megalégedéssel és örömmel fogadtatik mindenki részéről. A jó papot a hívek meglátogatásában nem akadályozhatja, sem annak szokatlansága, sem a gyülekezet nagysága, vagy kicsinysége. Nálunk különben sincsenek oly népes egyházközségek, a melyeket egy év lefolyása alatt tervszerűen meglátogatni ne lehetne. A kisebb gyülekezetekben meg azt szokták hangoztatni, hogy mivel ugy is kicsiny az egyházközség, rendszeres látogatás nélkül is eléggé megismerheti a pap hiveit. Ez lehet valakinek egyéni véleménye, de általában véve régi igazság, hogy ha a lelkész a templomon kívül is folytonos érintkezésben van hiveivel, sokkal több eredményt ér el úgy vallási, mint erkölcsi szempontból, ismervén a családokban uralkodó vallási és erkölcsi nézeteket és a gyermekek nevelési rendszerét. Az az ellenvetés pedig, hogy a lelkész látogatása sok esetben talán zavarná a családokat, oly kicsinyes dolog, a melyet csak egy lelkiismeretlen lelkész hozhat fel melegségül. Ez állításomat igazolja Skócziának és Hollandiának példája, a hol a hívek rendszeres látogatása a legjobb eredményeket mutatja fel. Mennyi templomkerülő, egyháziatlan és vallástalan embert lehetne egyszeri meglátogatás által is az

egyháznak és a társadalomnak megmenteni. De különösen a betegek felkeresése, vigasztalása oly eszközök a lelkész kezében, a melyeket sohasem szabadna elhanyagolnia, mert éppen ilyen helyeken lehet a vallás és hit útján hatni a lelkekre és sok esetben többet ér egy jóakarató vigasztalás és bátorító szó, mint egy egész ünnepi aktus.

A hivek meglátogatása igen nagy haszonnal jár az ifjuság erkölcsi és szellemi fejlődésére is. A mit a vasárnapi iskolában előad a lelkész a gyermekeknek, azt a velök való érintkezés folytán megerősíti s gyümölcsözővé teszi. Hogy a szellemi érintkezés a vasárnapi iskolai tanítás után meg ne szakadjon, kívánatos, sőt szükséges, hogy az iskolában is a vallásos oktatást a pap végezze s folytassa azt a konfirmándus ifjak nevelésével, hogy így egyöntetű legyen a módszer, melynek célja: a gyermeket Istenhez vezetni és a felekezet egyházának polgárává nevelni.

A hivek meglátogatásával rokon természetű kötelessége a lelkésznek a *diasporákban élő egyháztagok* lelki gondozása. A mai viszonyok között talán semmi sincs oly káros hatású egyháznakra, mint hiveinknek elszéledése s legtöbb esetben felekezetünkre nézve elveszése. S minthogy egyházunk főhatósága is belátta, hogy ez a -- bár már többször felvetett, de még dülöngre soha nem vitt -- kérdés mily fontos és életbevágó problema; annál inkább a lelkiismeretbe vágó kötelessége ez a lelkésznek, mert rendelet vagy jóakarataz ilyen bajok orvoslására nagyon keveset fognak érni, ha a lelkész csak azokra támaszkodva, nem csinál abból lelkiismereti kérdést. Ha nem is tehet a lelkész annyit a szétszórtan lakó egyháztagok érdekében, mint saját egyházközségében, de egy pár jó szó személyesen vagy levél útján, sok hivat fog az egyház számára megmenteni. Eltekintve attól, hogy a szétszórtan lakó hivek megtartása már magában véve kész nyereség; mekkora előnye van az egyháznak abban, ha a régiekhez újakat is szereztve s azokat gondos bánásmóddal hitükben megerősítve, minden családban és gyülekezetben egy-egy biztos erődöt, megannyi végvárat állít a lelkész a vallásfelekezet javára.

Említenem sem kellene, hogy a diasporákban élő hivek gondozásában, tanításában és vezetésében is ugyanazt a szeretetet, hitbuzgósággal és lelkesedéssel párosult körültekintést kívánom a lelkésztől, mint a milyeneket saját hiveinek gondozása körül felemlítettem

Én tehát nagyon hangsúlyozom, hogy a lelkész azt az idealismust, a mit a szószéken hirdet, vigye át az életbe, gya-

korolja a cura pastorálist a legszélesebb értelemben, tegyen kézzel fogható tanubizonyságot a mellett, hogy tanítása nemcsak üres beszéd, hanem hús és vér, élet és igazság; hogy az úgynevezett elméleti emberek — a papok — nem a fellegekben röpködnek s valósíthatatlan eszmények után lelkesülnek, hanem csak egy kissé előbbre látnak, mint az úgynevezett „gyakorlati“ élet emberei, egy kissé magasabb álláspontból jelzik az újabb nemzedékek által követendő irányt, mint azok, kik csak saját falujok tornyából s az apák viseltes szemüvegén keresztül nézik a világ folyását.

Most a lelkészeknek egy igen fontos s a legtöbb kellemetlenséggel járó kötelességéről kívánok szólni s ez: a gondjára bízott *egyházközség külső vezetése, kormányzása*. Igaz ugyan, hogy a lelkész első sorban, mint előbb is említém, reformátor az erkölcsök terén, a nép valláserkölcsei életének ápolója, hiveinek példaadója, lelkipásztora, a szív és lélek nemesítésére oly nagy befolyással járó templomi cultusnak vezetője s csak azután adminisztrátor; de minthogy az egyházközség anyagi javainak gondozása éppen oly lényeges, mint a hívek lelkiápolása s ezért egy jó papnak az egyház külső kormányzása körül is nehéz szerepe és kötelességei vannak.

Egy jó presbyterium élén a lelkész sok anyagi hasznot szerezhethet egyházának. Adminisztrátori kötelességei közé soroznám: pénzalapok teremtését, a meglevőknek lelkiismeretes kezelését, az egyház épületeinek jó karban tartását — különös sulyt helyezvén a templom gondozására — a temetők bekerítését, a mi szintén egy hathatós eszköz a nép lelkének mivélésére, elhunyt elődei emlékének tisztelő kegyeletben tartására.

Sok dolog volna még ez irányban is felemlítendő, de a felsoroltakhoz még csak annyit kívánok tenni, hogy ha valamely téren a lelkész ellenkezésbe jöhet hiveivel, úgy éppen kötelességeinek adminisztrátori ága az, a mely a legkörültekintőbb eljárást követeli. Mint általában mindenütt, úgy itt is a helyi viszonyok, az első fellépés, a nép erkölcsi és szellemi műveltségének állapota lehet irányadó.

Különös sulyt helyezek még a lelkész *társadalmi működésére*. A vallásnak, az egyháznak a társadalomra gyakorolt jótékony, sőt ujjá alakító hatása tagadhatatlan. A lelkész, ha szorosán az egyházi téren, a szószéken marad is, működése által közvetve hasznos szolgálatot tesz a társadalomnak. Lehet azonban a lelkész befolyása a társadalmi életre sokkal realisabb is, midőn ugyanis a tisztán vallási és egyházi teendőkön túl a társas élet egyéb mozgalmait is figyelemmel kíséri, sőt azokban idejéhez és erejéhez mérten tevékeny részt is vesz. De itt ki-

emelem, hogy a szoros értelemben vett lelkészi funkciók elhanyagolása árán soha sem helyeselném, sőt kárhoznáttnám a lelkész társadalmi működését. Első mindig a templom és az iskola. Ha lelkészi teendőit elvégezte, részt vehet a társadalom mozgalmában is. Ez irányú működése közébe soroznám:

1. Népszerű előadások, felolvasások tartását valamely közérdekű, a nép műveltségi fokához szabott tárgyról;

2. Iskolai és népkönyvtárak felállítását, olvasókörok létesítését;

3. Valláserkölcsi és szivnemesítő könyvek, folyóiratok terjesztését;

4. Az ifjuságnak énekkarba, társulatba vonását, a mivel sok rossz hajlamot lehet már csirájában visszafolytani;

5. Óvodák, szegények és árvák ügyét felfogó intézetek létesítését;

6. S végül minden emberbaráti és jótékony, kulturális célú egyesület felállítását és fentartását. Támogasa ha kell tanácsával, segítse elő tevékenységével ez intézeteket. Minden szép és nemes ügyben, különösen az ünnep és vasárnap megszentelése érdekében tegye meg tőle kitelhetőleg mindazt, a mit tehet s a mit az emberek s a viszonyok megkívánnak; és ha eszével vagy befolyásával egyeseknek vagy társulatoknak hasznára lehet: szóljon és tegyen mindenkor, mindenben és készszívvvel.

Bármennyit is szóltam eddig a papról, teljes képét csak úgy adhatom a gondolatom szerinti jó papnak, ha őt mint embert, mint egyént is megismerem jellemezni. Ha a felsorolt — és még sok fontos körülmény van, a mire a papnak ki kell terjeszteni a figyelmét, a mit ismét a helyi viszonyok és az élet mutat meg — követelményeknek nem is tud megfelelni teljesen, ez még menthető akkor, ha a lelkész élete a jézusi vallásosságnak ésszeretetnek lehetőleg hű kinyomatát tükrözi vissza.

Mint egyén legyen a lelkész valóban vallásos lelkiszükségből, igaz meggyőződésből. Ez mindent kipótol a lelkészben, de ezt semmi sem pótolhatja! Mert az olyan lelkész, kinek kebléből kihűlt a vallásosság és a kit a mindennapi élet prózaisága a magasabb, a nemesebb eszmékért lelkesülni nem enged, a ki igazi felekölt vallásos ihlet nélkül beszél és cselekszik, bizony annak szava csak zengő ércz és pengő czimbalom. És aztán legyen a lelkész egész élete a Jézus buzgó követése, kinek fenséges elveit ne csak a szószékről szóval hirdesse, hanem legyen az igazi só, mely átjárja a Jézus evangéliumá-

val az egész társadalmat, hogy látván mások az ő cselekedeteit hasonló példára buzduljanak.

Legyen *példányképe* hiveinek A jó példa, az erkölcsiség és erényesség érdekében a leghatásosabb eszköz, a melylyel a keresztény vallás magasztos eszméit diadalra juttathatja. Hadd lássák a hivek a papban, hogy a vallás valóság; hogy korlát a bűn, erős vár a kísértések ellen s forrása az igazságos és hasznos munkásságnak. Saját életével és jellemével mutassa meg, hogy van valami fölemeió, vigasztaló erő a keresztény vallásban s beszéde nem lesz pusztába hangzó. Tartsa magát szorosan a példabeszéd intéséhez: „a jó pap holtig tanul“. Haladjon a theologiai és más tudományok folytonos fejlődésével.

Magaviseletében, erkölcsében, szavaiban, cselekedeteiben legyen kifogástalan s háza a tiszta erkölcs, vallásosság külső és belső béke tüzhelye.

A köznéppel való érintkezésben álljanak előtte szüntelen Fáy ezen szavai: „Azért, hogy pappá levél, társas ember és polgár meg nem szüntél lenni, annál fogva nem feledve hivatalodnak méltóságát soha, mulass, társalkodjál másokkal és igyekezzél közelebb simulni az emberekhez a nélkül, hogy palástodon a legkisebb szennyfolt is esnék.“ A papi jellemnek meg kell látszani minden mozdulatán, társalgásán és öltözetén. Soha világi érdek, vagy szenvedély el ne vonja őt az általa hirdetett elvek és igazságoktól, hanem védje azokat künn a társadalomban erős hittel és lelke teljes erejével.

Legyen ugyan szerény és alázatos, mint az „embernek szolgája“; de mint „Istennek szolgája“ kezében az evangéliummal, szívében az igazságtudatával legyen bátor és hajthatatlan. S ha az élet, a hivekkel való érintkezés, szerencsétlenség vagy sorscsapás lerontaná a keblében trónoló optimismust: az isteni gondviselésben tántorithatatlan hit legyen életének vigasztalója.

Legyen őszinte szavaiban, munkás és szorgalmas, hirdesse és tegye a jézusi szeretet elvét élete középpontjául, őrizze meg nevét tisztán s ha a világ sok fáradozásáért nem is fizet kellően, találjon enyhülést lelkiismerete tisztaságában, a nemes és igaz eszmék győzelmének erős hitével Hirdesse Isten beszédét; ne törődjék a világ gúnymosolyával, a mely a mai realis világban nem képes eléggé tisztelni a magasztos idealismus nemes intenczióját, hanem a világnak legnagyobb ideálistájára, Jézusra hivatkozva, — kí ezelőtt 19 százzal proclamálta azon igazságot, hogy az élő hit és erős akarattal párosult lelkesedés hegyeket mozdit ki helyökből — hirdesse az evangéliumot lelkesedéssel, hittel és szeretettel Ne rettenjen meg az úgyne-

vezett „műveltek“ szavaitól, mert bár hogyan is fogja fel a világ a papi pályát, még sem ismerek a világon szebb emelvényt, a katedránál. „Beszélni embertársainkhoz ama legmagasabb dolgokról melyek az ember szívet mozgatják; beszélni, mert hisszük s az ügy iránti hit, szíves odaadás, hitet támaszt másokban is; Istennek mintegy karjaira tenni a gyermeket; a szellemi ember pecsétjét nyomni homlokára; Istennevében egymásba tenni a szeretők kezeit; utolsó Istenhozzádot mondani a holtak; vigasztalni a szomorkodókat és mondani az örvendezőknek: „Örüljete az Úrban“ — én nem ismerek hivatást, mely mélyebb és kedélygazdagabb volna, mint a lelkesi hivatal, hogyha abban nem robot módra, hanem hittel, lélekkel és kedélylyel forgolódunk.“ Lang H.

Ezekben kívántam bemutatni a jó papot, úgy, a mint az most lelki szemeim előtt lebeg Tudom, hogy sok dolog van, a mit még fel kellett volna emlitenem s lehet, hogy nagyon ideálisan fogtam fel némi részben a pap teendőit; de szolgáljon mentségül az a körülmény, hogy még ismeretlen vagyok az élet iskolájának rideg szabályaival és hogy dolgozatomban mindig jelígemet tartottam szemelött: „Vegyétek fel az én igámát, mert az én igám gyönyörűsége és az én terhem könnyű.“

Barabás István.

Az amerikai unitárius társulat.

Tudósítás Boros Györgytől.

III.

Az amerikai unitárius társulat ezelőtt 10 évvel *Japánban* az unitarismus terjesztésére *missiót* nyitott, melynek vezetésére kiküldötte Dr. Mc Cauley lelkészt, a ki most visszajött Japánból és megtette jelentését, melylyel egy délutáni gyűlés volt elfogalva. Erről is külön kell megemlékeznem. Ugy szintén az *Izland*-ban végzett missióról, melyről Skaptason lelkész tett jelentést.

E napnak második nagy eseménye az *ünnepi egyházi beszéd* volt, melyet Dr. Peabody G. T. a Harvard egyetem kiünő tanára tartott este $\frac{1}{2}$ 8 órakor Tremont temple-ben. Tárnya volt: *a lélek egyháza*. Ez alkalommal rendkívül nagyszabású és megható volt egy 200 tagu férfi és női vegyes kar éneke orgona és zenekar kísérettel. Oly művészi gonddal voltak betanítva az énekek, hogy bármely hangversnyeen beváltak volna. A Dr. Peabody beszéde egy egész óráig tartott. Csak egy pár sor ismertetésre szorítkozom.

A keresztény theologia a Szentléleknek nagyon alárendelt helyet juttatott, habár a három személyt egyenlőnek nyilvánította. A hívők nagy része a lélek szerepét és az isteni atyaságot háttérbe szorította s a fiúnak nyújtott előnyt, természetesen azért, mert a fiu embervolta könnyebben megfogható volt. A kereszténység egy bizonyos chirstologiai unitarismust vett föl. De a Jézus tanításában a legtöbb súly a Szentlélek szerepére van helyezve. „Még sok dolgot kellene mondanom, de ti most nem viselhetitek el.“ „Mikor eljő az igazság lelke, elvezérel titeket minden igazságra.“ „Az igazság lelke, mely az Atyától származik, az fog bizonyosságot tenni rólam.“ A lélek szerepét kikértették meg? Azok a buzgó lelkek, a kik megtalálták Istent és benne megnyugodtak: az idealisták a philosophiájokkal, a költők, a látványok, az egyetemes egyház mystikusai. A szónok ezen az alapon kimutatni igyekezett, hogy az unitáriusok mystikusok voltak. Az unitáriusok a theologiai egyszerűsége törekedtek; a bibliai kritikát előmozdították, de őket mégis inkább azok a kifejezések jellemzik, a melyek nem annyira a tudomány mezején találhatók, hanem azok, a melyekkel az Isten és az ember közötti viszony az Istennek az ember életében jelenlétét fejezi ki. Channing, Parker és Martineau, mindannyian mystikusok voltak. A mely egyházat ily szellemek táplálnak *az első egyház*, a mely nő halad és változik, *az vallásos egyház*, a melynek van hivatása, van önfeláldozásra készsége, van benne szellemisség és hit; *az jöttévi egyház*, a mely körül jár a szegények között, a mely nagy szívé és önfeláldozó.

Unitárius lelkész kör. Így kell elneveznem a *Berry Street Conference*-t, a mely kizárólag csak lelkészeknek volt nyitva. Dr. Channing Ellery Vilmos szervezte volt 1820-ban. Ez volt a legelső papi gyűlés az Egyesült Államokban, melynek tisztán unitárius jellege volt. Minden évi gyűlés alkalmával gyűlést tart ez is, melyen egy vagy két lelkész felolvasást tart, melyet aztán a jelenlevők megvitatnak. Ez alkalommal 250 lelkész lehetett jelen. Hargrove Charles lelkész Leedsből (Anglia) tartott felolvasást. Saját élettörténetét mondotta el. Hargrove róm. kath. lelkész volt, de rá jött, hogy lelki világába nem illenek bele azok az elvek, szabályok és dogmák, a melyekkel a r. kath. egyház terhelte. Elhagyta papi állását, kilépett az egyházból és unitárius lett, a hol mind erkölcsi érzése, mind vallásos hite teljes kielégítést és nyugalmat lelt. — Ezen a gyűlésen beszédet tartottam és az amerikai unitárius lelkészek egyeteme előtt kifejeztem a magyar unitárius lelkészek szívélyes üdvözlését, meleg rokonszenvét, állandó érdeklődését. A lelkészkar elnöke szóban, majd a kör írásban nyilvánított köszönetet nekem

s a magyar unitárius lelkeszkarnak, melynek testvéri jobbját küldi.

A meadvillei hittani intézet volt növendékei egyesülete május 23-án délben összejövetelet és ebédet rendezett, a melyre Bowie angol titkárt és engemet szívélyesen meghívtak. Ennek az összejövetelnek nálunk az osztálytársak találkozója felel meg, de ez minden évben tartatik, rendes elnöke van, jegyzőkönyvet vesznek föl. A hivatalos ügyek letárgyalása után ebéd következett, melyen a két vendég beszédet tartott, mire az egyesület azzal válaszolt, hogy mindkettőt megválasztotta *tiszteleti taggá*.

Ebéd A mi zsinatainknak kétségen kívül egyik legérdekesebb része a közebéd, mert erre nemcsak a hitrokonok és egyház-tanácsosok, hanem a vidék intelligenciája is valláskülönbőség nélkül nagy számban kapnak meghívót. Az ám. u. társulat egy ilyen közebédről gondoskodott csütörtök estvére. A közgyűlések nagy terme „Tremont Temple“ volt berendezve erre is. Ez a nagyszabású terem erre az alkalomra pazarul föl volt díszítve. Az óriás teremnek nincsen s menyezete, hanem a roppant magas földélig fölemelkedő elvilága. Ezt a nagy tért, a mely a maga pusztaságában éppen nem szép, meg kellett hódítani és izléssé kellett tenni, a mi teljesen sikerült, elég egyszerű módon. A tetőzet közép pontjából az amerikai trikolor (piros, fehér, kék) óriási keskeny szalagokban hullámozott végig a terem négy oldalába a karzatokra meg az orgonára. Ezek közé a mesteres szívarványok közé művészileg voltak beillesztve a különböző nemzetek s ezek között a magyar nemzet lobogói egy-egy csokorban. A felső és alsó karzat homlokán két óriási $\frac{3}{4}$ körben, vagyis az orgonától egész kereken ismét az amerikai trikolor hullámozott, melyről közvetlen egymásutánban hatalmas nagy aranybetűkkel kiemelkedett 41 jeles unitárius neve. Ezek voltak az elmúlt idők főbűszkeségei. Ide igtatom az egész névsort.

A felső körben: Dávid F., Lindsey, Priestley, Martineau, Emerson, Parker, May, King, Huidekoper, Furness, Walker, Hedge, Dewey, Bellows, Maun, Clarke, Ware, Peabody, Gannett, Channing, Freeman.

Az alsó körben: Bryant, Holmes, Lowell, Longfellow, Hawthorne, Cooper, Bankroft. Parkmans, Howe, Alcott L. Dix D. Story, Agassiz, Curtis, Andrew, Sumner, Everett, Webster, Jefferson, Adams.

Ez a névsor azt mutatja, hogy a rendezők az amerikai unitáriusok neveire gondoltak csupán és igen helyesen, hisz itt azoknak volt emlék ünnepök, de a magyar követnek nagyon

jól esett, hogy a *place d' honneur* a legelső és legnagyobb unitárius reformátornak: *Dávid Fercencznek* volt adva. Ez nemcsak udvariassági művelet volt, hanem a tisztelet megnyilatkozása, épen úgy, mint Dr. *Martineannal*, kinek fényes neve az angolokat képviselte.

Az amerikai nagyok névsorát nem könnyű volt összeállítani, mert ki kellett választani két, három vagy talán négyszer annyi jeles közül. A kiválasztás szavazás útján történt. Ezek kapták a legtöbb szavazatot.

A neveket és a különben is élénk dísz pompázóvá, sőt fölséges széppé tette a villanylángok ezernyi ezere, melyek nemcsak a rendez helyeken tündököltek, hanem a magas terem közepében mintegy megszámlálhatlan csillagtenger szét voltak szórva meglepő összevisszaságban.

Ebbe a fényteengerbe képzeljük bele egy hatalmas orgona ezüstszerű sípjairól szétverődő fénysugarakat s azok közepében művészi kiállítással aranybetűkben: *Welcome* (Istenhozott) s alább *Seventy fifth Anniversary of the American Unitarian Association* (az amerikai unitárius társulat 75. évi gyűlése). Hogy a dísz és pompa befejezett legyen, képzeljük oda 4—5000 ember arcának festői vegyületét. Az ifjú leányok, a magas miveltségű asszonyok, a komoly férfiak és derült ifjak mindenike jelentett annyit, mint bármely virágcsokor s ki merné mondani, hogy a villany félynél többet fejez ki s messzibb is világít az emberi arc, mely az értelem, a boldogság, az öröm és a lelkesedés nemes fénysugarait szórja szét.

Ebbe a költői összhangba jól beleillett Eliot elnöknek a hit, remény és szeretetről Pál apostoltól idézett néhány szép mondata, meg az ének és az orgona. Miuthogy épen erre az alkalomra készült, vegyük át és hallgassuk meg Hosmer L. Frederik szép himnuszát:

A régiből új fény támad,
Élet vize tovább foly,
Mégis a változó áram
Egy összhangzó szép dalt szól.

A jós szava, martir hite
Szent és látók álmaj,
Költő dala, hősnek vére
Egy himnus összhangjai

Láthatlanról látott álmok
Igaz való képei.
Földi jók vagy sóhajtások
Boldogság örömei

A homályon új fény tör át,
Messze árad, világít.
Isteni kéz szent erőt ad
S összetartja világít.

A „Boston Globe“ cz. napi lap a „Boston Herald“ és több más napi lap képeket közölt a nagy ünnepélyről. A főszereplők képeit a reporterek rajzai után repropukálták. Igen teurmeszetes, hogy a hasonlatosság oly távol állott, hogy a magyar követ képére egyik ismerőse azt jegyezte meg, hogy „annyi joggal Tisza Kálmánt is irhatták volna alája“

A gyülekezetről a Boston Globe ezt jegyzi meg: Erre a közönségre büszke lehetett volna bárki is. Felénél több volt a nő, értelmes arcok, előkelő modor, reudkívül szivélyes és barátságos hangulat, nagy figyelem, a mely minden szót és gondolatot élénken fogadott.

Ézután következett a gazdag ebéd. A külföldi követeket az elnök *Fowler P. William* külön, nyomtatott levélben hívta meg, fölhatalmazván, hogy nejúket is magukkal vigyék. A magyar követ s a többi is csak soloban jelent meg. De amériakai nő nagyon sok volt. A földszint teljesen tömve volt asztalokkal s mégis a jelentkezőknek fele sem kapott helyet.

Ebéd után, mely a társalgással együtt 2 órát foglalt el, az ünnepély elnöke *Fowler P. William* jelt adott, hogy következik az ünnepély második része: *a beszédck.*

Az elnök a szónokokat egy néhány ismertető megjegyzés kíséretében bemutatatta.

Hoar senator volt az első szónok. 70 éven fejlüli öreg úr, de reudkívül erőteljes szervezetű, magas férfiú, kiről az elnök azt jegyezte meg, hogy a jog védelmezője, kinek szavát mindig lehet hallani ott, a hol az eluyomott és leigázott védelméről van szó. Az unitárius ösatyák — folytatta az elnök — a szabad gondolkozás előharcosai voltak, s habár az idő változott, ma is ugyanazok. Ók mindig tudták, mit kell tenniök, ha lelki ismeretök és embertársaik joga volt kérdésben. Ók mindig határozottan és férfiasan követik a helyes útat. *Hoar* senator a mi büszkeségük, a kit mindnyájau úgy tisztelünk, mint az államférfiak mintaképét.

Hoar senator elfoglalta az elnöki széket, minthogy az estély további részét neki kellett vezetnie s egy hatalmas beszédet tartott, melyből egy pár szebb részt átveszek:

„Hálás köszönetet mondok azért a kitüntetö szivességért, melylyel fogadtak. Nincsen olyan ember, bármi legyen is a foglalkozása az életben, a ki azt ne tenné félre a legsziveseb-

ben, hogy ide jöjjön ebbe a gyűlésbe, a mely olyan hatással van az emberre, mint egy fürdés a tiszta és hűvös folyóban. Nagyon sajtáságos és meglepő esemény a vallásos eszmék történelmében, hogy az angol és amerikai unitáriusok, minden előleges érintkezés, sőt a nélkül, hogy az egyik tudta volna, mit akar tenni a másik, társulataikat nemcsak, hogy ugyanabban az évben, hanem csaknem ugyanazon a napon alapították meg. Azóta sokat tépelődünk azon, hogy meghatározzuk, mi az unitarizmus, de szerintem ez éppen annyi, mintha azt akarók meghatározni, mi az istenség, mi az emberiség, mi az értelem, mi a lélek. A meghatározás korlátok fölállítása, bezárás, de a világegyetem nagy dolgait sem meghatározni, sem körülzárni nem lehet.

Ha valaki tudni akarja, mi az unitarizmus, most, miután az unitáriusok egy száz éve, hogy itt laknak számos városban, mezővárosban vagy faluban, én azt mondom: itt vannak, csak nézzetek rájuk és lássátok.

Azt gondolom — folytatá Hoar elnök — ha valaki egy unitárius férfi vagy nő munkásságáról tesz említést önök előtt, önök mindjárt tisztában vannak, hogy egy valódi férfi alatt érteni kell olyant, a kiből van korszellem, szabadságszeretet, türelmesség, jótékonyság, önfeláldozás, emberszeretet, megbízhatóság, a „ő szomszéd tulajdonsága, hazaszeretet, ha a szükség úgy kívánja, teljes készség arra is, hogy népszerűségét feláldozza a hazáért, egy valódi nő alatt is érteni kell mindezeket és még gyöngédséget, nőiességet és mindazt, a mi egy amerikai nőt és egy unitárius nőt ékesít, mint a szépség a rózsát, az illat a liliomot.

Legyen hála Istennek — folytatta Hoar elnök — ezekben a dolgokban mi nem követelünk monopoliumot magunknak. Ezek keresztény jellemvonások, a melyek nem függenek semmi dogmától, sem semmi értelmi fölfogástól, s a melyeket meg lehet találni minden felekezetnél “

Ezt követőleg savage J. Minotnak ez alkalomra irt éneke következett. Miután azt eléneketük, Hoar elnök fölállott, hogy bemutassa a magyar követet, e sorok íróját. Beszédében melegen emlékezett meg a nagy szabadsághősről, Kossuth Lajosról, a kit turini önkéntes fogságában meglátogatott volt. Ez alkalommal kedvesen emlékszik vissza e nagy férfura, a ki mindig erősen bizott szeretett hazája, Magyarország jövőjében és nagy öröme telik benne, hogy egy magyar hazafit, a legrégibb unitárius egyház képviselőjét bemutathatja.

Rám nézve egyénileg ez volt a nagygyűlés legjelentősebb mozzanata, mert itt már ünnepi beszédet kellett tartanom,

olyat, a mely minden irányban megtegye hatását. A beszédet ezen a helyen közlöm egész terjedelemben, hogy evvel egyrészben elszámoljak küldöimnek is. A beszédet a Christian Register egész terjedelemben, a napi lapok bőv kivonatban közölték.

A lelkész körök föladatai.

Tisztelt Lelkészköri Gyűlés!

Tisztelt Pályatársaim!

Vidéki lelkészkörünknek* tulajdonképen ez az érdemleges első gyűlése és nekem végtelen nagy öröömre szolgál az a szerencse, hogy ezt saját plebániámban tarthatjuk, nem azért, mintha ezt az alapszabályokban megállított centrumban is eredményesen meg nem tarthatnók, hanem azért, mert így családiasabb, kollegiálisabb és pátriárkálisabb. A tagoknak az a bizalmas maguk alkalmazása, a melyet nem feszélyez az idegen légkör, — az a nyugodt tanácskozás, értekezés, vitatkozás, a melyet nem ártérálnak a szokatlan nagy falak és intézeti zaj, — az a házias közös étkezés, a melyet nem szétszórt czégegerek alatt és asztalokra, nem zsinóron húzott idegen arczu kelnernek, hanem a mi egyházi, társadalmi légkörünkbe tartozók főznek és tálalnak fel, nem két ágú krétával irt számlákért, hanem a kollégiális vendégszeretet jószívűségével megfűszerezve és a melyen a bizalmas társalgást nem hallgatja nagy bambán egyegy más társadalmi körben élő idegen — mindezek az egyes tagokat közelebb hozzák ama szellemi centrumhoz, a melyet a nagy apostol így nevez meg: *Mi mindnyájan egyek vagyunk a Jézus Krisztusban való hit által.* Ezek azok az indokok, a melyek engemet és családomat arra indítottak, hogy szeretett pályatársaimat ezen érdemleges első gyűlésre házamhoz kérjem. Szíves megjelenésükért fogadják az én és enyéim köszönetét, kiknek ez alkalommal azon régen táplált óhajta teljesült, hogy egyházköri lelkésztársaimat testületileg házuknál üdvözölhessük:

Ennyi előzmény után engedtessek meg nekem elmondani lelkészkörükre vonatkozó néhány gondolatomat, a melyek egyéni nézetek ugyan, de ezeknek elmondására, úgy is mint elnökhnek, úgy is mint esperesnek jogom van, sőt kötelességem.

Mint minden társas körnek, úgy lelkészkörünknek is megvannak a maga nélkülözhetlen feltételei, melyeknek természetük az, hogy hasztalan vannak alapszabályokba foglalva, ha azoknak a betöltésére az egyes tagokban erkölcsi kötelezettség nincs — e nélkül kárba vész minden kérés, figyelmeztetés,

* Keresztur.

buzditás, fenyegetés, büntetés, — a kör czéltvesztetten megbukik, szégyenére az egyes tagoknak és hátrányára, sőt kárára a közügynek. És kiktől lehet a legnagyobb erkölcsi kötelezettséget követelnünk s ennek hiányában a körnek a netaláni megbukása kiknek a legnagyobb szégyen, sőt gyalázat? Bizonyára a papoktól és a papoknak. A kárt pedig szenvedné drága anyaszentegyházunk, melynek keblében születtünk, emlőjén növekedtünk, vallás-erkölcsi elveiből morális táplálékot szívtunk; melynek köszönhetjük azt, a mik vagyunk és a mivel bírunk, melynek szent határai között élnünk-halunk kell és a mely iránt éppen ezekért olyan hálára vagyunk kötelezve, mint a gyermek a szülők iránt. Erkölcsi kötelezettséggel kezdünk tehát a szent munkához s ebben

Emelkedjünk fel hivatásunk öntudatára. Ennek pedig alapja legyen a nemes ambíció Daczára az újabb korban oly gyakran hangoztatott vallástalanságnak, nem lehet panaszunk az elismerés hiánya miatt. Mindnyájan úgy tudjuk, hogy a vallásosság és erkölcsiség az alapja a társadalom fennállásának, fejlődésének és virágzásának, a vallásosságnak és erkölcsösségnek pedig mi vagyunk az életrehívói, táplálói, fenntartói és fejlesztői. Ezt a társadalom is tudja, erről úgy van meggyőződve. Ha ez nem így volna, a szellemi téren minden mozzanatnál, minden társuláznál nem hívnák vezérszerepre a papságot s hogy hivatásának annál inkább megfelelhessen és a kor igényeihez képest magát annál inkább fenntarthassa, maga az állam a kongruában nem jött volna segítségére, hanem engedte volna önmagában megsemmisülni, mint a társadalom szekerében egy szükségtelen ötödik keréket. Csak mi ne legyünk siketek az életrehívás meghallására, csak mi ne dugjuk be füleinket a kor intő szózatára. Nekünk legyen első sorban nemes önértetünk hivatásunk szükségessége, elkerülhetetlensége és magasztossága iránt — e nélkül, mint oldott kéve, széthull testületünk s a gúny, lenézés és megvetés posványában elveszünk. Ha a gyakorlati élet mozgalmaiban a fennhézás vagy ostoba tudatlanság részéről lenézéssel vagy bántalommal találkozunk, ne keressük az okot mindig csak a környezet és a társadalom romlottságában, hanem kezeinket szívünkre téve, a részrehajlatlan önbírálat kezével nyissuk fel azt a titkos könyvet is, melyből kiolvashatjuk, hogy mi magunk nem vagyunk eléggé felemelkedve hivatásunk öntudatára, mi magunk sorozzuk a lelkészkedést munkálkodásunk mezején a második, harmadik, vagy tudja Isten hányadik mivelési osztályba és követünk el oly tetteket és hanyagolunk el oly kötelességeket, a melyeknek elkövetése és elhanyagolása által elhomályosítjuk hivatalunk és

egyéniségünk tekintélyének fényét. A közönséges szólásforma szerint: tisztelet a kivételnek, de Jézus szerint: nem tudjátok-e, hogy egy kis kovász megposhasztja az egész tésztát — nyiltabban mondva: egyes lelkészek magukvisellete és qualificálatlan tettei a közvéleménynek elítélő birálatát vonják az egész testületre.

Hivatásunk öntudatára való felemelkedésünk mellett

Dolgozzunk. Értem a hivatalunk körébe tartozó szellemi munkát. Mert az önérzet, az ámbiczió, ha még százszor nemeesebb is, munka nélkül csak olyan, mint a Pál apostol zengő ércze és pengő czimbalma, vagy mint a laodiceabeli gyülekezet angyalainak a gyülekezet feletti előljárósága. Mintha hallanám a közönséges ellenvetést: oldozzatok fel az anyagi gondok nehéz lánczaiból, biztosítsátok családomat állásomhoz mért öltözetről, ellátásról és neveltetési eszközökről és én egészen a tietek leszek, kezemen nem fogtok látni egyetlen feltörést a kapa-kasza nyelétől és az ekeszarvától; testem-lelkem a szellemi fáklya magasan lobogtatásában fog elhamvadni, mint a gyertyaszál; de így elégedjetek meg a gépies munkával, ne kívánjatok tölem szent, s buzgó indulatot. Én vagyok a legelső, a ki lelkészeink ellenvetésének jogosultságát elismerem. Azonban szebb jövőt látok a kongrua életbeléptetésében, a mely jövedelmeinket kettővel, hárommal, sőt némely helyeken négygyel is megszorozván, elménket az anyagi gondoktól, lelkünket az anyagi aggodalmaktól, testünket a terhes kézi munkától némileg fel fogja oldozni s több időt enged a szellemiekkel való foglalkozásra s ez által a társadalom reánk irányuló követeléseinek s ezzel együtt a saját ösztönünknek és vágyunknak a kielégítésére s hivatásunk kötelességeinek a kiaknázására. Addig is azonban munkára fel, nem restekért van itt e hely. Lelkész-körünk epedve várja az egyházi dolgozatokat, a tudományos kutatásokat, a szellemi elmefuttatásokat, a lelkészség praktikumához tartozó kérdések megvitatását s ezekben és ezek által az önképzést és a jó pap holtig való tanulását, hogy innen újabb munkakedvet, munkaerőt és lelkesültséget vigyünk a nép közé és a nép számára.

Munkálkodásunk mellett legyünk.

Őszinték s ez az őszinteség legyen kifolyása az egymás iránti jóakaratra és bizalomra. Ne csak hirdessük a keresztény testvériség szent elvét, hanem valóban is legyünk testvérek. A kongrua egy hatalmas válaszfalat, a mely annyi bizalmatlanságot és kancsalnézést okozott, le fog rombolni közülünk. A kenyéririgységnek vége van, mert a kongrua mindnyájunkat egyenlő javadalmazottakká teszen. A gyarlóság mindnyájunkkal

közös, a lelki erő mindenikünket elhagyhat, még a pap sincs hiba nélkül. Hát a sors csapásai, a melyeknek okai tán rajtunk kívül esnek, mennyi könnyet sajtolhatnak szemeinkből, mily tátongó sebeket ejthetnek sziveinken! Ezeket nyílt őszinteséggel mind hozzuk ide. A képzetebb tanítsa a kevésbé képzetet. A tapasztaltabb oktassa a tapasztalatlant. A vidám orozájú vigasztalja, erősítse és bátorítsa a busongó lelkűt. A lelki szükségben levő vegye mohó tudvágygyal a kielégítést. És ha vannak és ha lesznek közöttünk, a kik az immorálitás görcsös útján járnak, vagy arra tévednek s erkölcsi testületünknek szégyenére és gyalázatjára válnának, kéréseinkkel, intéseinkkel, feddéseinkkel, dorgálásainkkal igyekezzünk jó útra téríteni, csupa kiméletről el nem hallgatva semmit. Ezek azok, a melyeket én egyszóval *őszinteségnek* nevezek, ezzel mutatjuk ki igazán egymás iránti jóindulatunkat, testvéri érzületünket. Ezzel munkáljuk igazán egymásnak javát és boldogulását. A kiből ez ellenhatást támaszt, a ki ezt rossz néven veszi, a ki ezért dül-ful, az nem közénk való.

Végül összesítve az elmondottakat: ha felemelkedünk hivatásunk öntudatára, ha dolgozunk, ha őszinték leszünk, lelkész-körünk egy virágkoszorú fa lesz, a melynek árnyában mindannyiszor megpihenhetünk, az áldást hozó nyár eljöttével pedig zamatos gyümölcsöseit élvezni fogjuk. . . . Úgy legyen!

Raffaj Domokos.

Székely dolgok.

(2-ik levél.)

Tisztelt Szerkesztő Úr!

Az esős időjárás akadályozván mezei munkámban, falusi csendes magányomban folytatni kívánom gondolataim továbbfűzését a székelység elszegényedésének okai felett.

A székely, mint régen, úgy most is tartózkodó az iparüzés iránt. Erős conservatív érzésű a mezei gazdaság tekintetében s csak is ezt tartja fajához igazán illő foglalkozásnak. És ezért gyermekét nehezen adja az iparos pályára, inkább — ha csakugyan ki kell adnia hazulról — abból szegény tanítót, papot vagy hivatalnokot nevel, neveltet, s ha ez utakon nem tudja jövőjét biztosítani, csakis akkor, tehát a legvégső esetben szánja az iparra. Miért? Azért, mert az iparos pálya még nem igen hódít, Szegény, tőke nélküli emberből a legtöbbször iparos is szegény lesz. Számptalan példát lát erre is, arra is, hogy a nyomor, a küzdelem ezen még igen gyakran nagyobb, mint az ősi foglalkozás terén. De arra is sok példát lát, hogy a

munkás, szorgalmas és így vagyoniilag előhaladt iparosnak a fia már nem folytatja tovább az apja mesterségét, hanem le-
szzen belőle hivatalnok stb., ha nincsen is arra teremve.

És ezt teszik leginkább azok, a kik a társadalom egy része ferde és hibás gondolkozásának hódolnak, azok t. i., a kik szívesebben fogadnak társaságukba egy irnokot is, mint egy jómódú, életrevaló iparost. Hej pedig a munka tisztesség és erény!

Ha mindenki olyan pályára léphetnék, a melyhez kedve, vonzalma, képessége van és aztán kitartása is lenne azon, minő más képe lenne a társadalomnak! De hányan haladnak, vagy jobban mondva, vergődnek oly pályákon, a melyekre csak a nyomasztó szegénység terelte s azokon lesznek másokra nézve nem buzdító, de ijesztő példák.

Jó, maradjon a mezei gazdaság mellett a székely, nem akarom onnan elterelni; de mennyivel boldogabb lenne helyzete, ha gazdasága mellett ipart is tudna folytatni! Erre is vannak példák. A ki például kovács, szabó, ács stb. mesterséget tud a kapa és kasza mellett, az majd mindennap kap néhány fillért; míg a föld terméséből élő csak hónapok után ha kap valamit, ha t. i. jut eladni való.

Két úrnak nehéz szolgálni, az igaz, de a gazdaság és iparra ez egészen nem applikálható. A téli hónapok s a nyári esős napok iparüzésre fordíthatók. Ez úton a mezei gazdaság folytatására is erő leszen szerezve. S a kisbirtok társul kapván az ipart, a kettő élhető állapotot teremti.

Ha a gazda csak a maga szükségeire tartozókat tudja megkészíteni, már az is nagy előny!

Régen kender és len kijárta a fehéreneműt és az állatok szőre, bőre a többi ruházat legnagyobb részét és pedig a legtöbb helyen házilag állítva elő. Ma nem így áll a dolog. A vágy, a kívánság, a divat uralkodik a szegényen is s nem tudván egyeztetni a bevételt a kiadással, a jólét mérlege megbillen s nyomor napról-napra nő és ha egyszer bekopogtatott az ajtón, nehezen verhető ki.

A római nőkről olvassuk, hogy otthon ültek és fontak. Így tettek régebb a székely nők is. Ma!? Ma mindent lehet venni a boltban, a zsidótól, a tóttól, a csehtől, a morvától stb. mert olcsóbb, mintha ők maguk készítik!

Szegény vak székely! Hiszed, hogy olcsón vásárolsz? birtokoskádttól fosztagatod magadat ez uton napról-napra! Igen, mert a birtok csekély jövedelme nem fedezvén a mindennapi szükségeket, adót stb., s más egyéb szerzőmódot nem tudván az illető, hitelhez folyamodik és kiadásait ez úton is

szapurítja s csekély bevételét még jobban megterheli. Így áll a székelység igen nagy részével.

1848-ban a jobbágyság felszabadított, urbériség, robot és dézma méltányos kártáritéssel eltöröltettek. De az új idők más, sőt veszedelmesebb jobbágyságba kergették a népet. Ma az 1848-ban felszabadultak újból és a szabad székelyek is jobbágyok lettek és pedig a pénztárak jobbágyai. Ezeknek tizedet évenként nem egyszer, de kétszer, háromszor, sőt négyszer is fizet a székely a szerint, a mint a váltója 6, 4, 3 hónapos lejáratl van kiállítva. Keserves jobbágyság, különösen, ha számitás nélkül vette ez igát a nyakára!

Ebből a jobbágyságból ki és mikor szabadítja fel a népet? Senki és soha! Ebből csak önmaga szabadíthatja fel magát. Itt más *megváltó* nem lehet! És önmaga hogyan? Ugy, ha erősen megfogja az eke szarvát, a kapa, kasza nyelét, a tűt, ollót, árat, fűrész, reszelőt stb. stb. S megtagadja magától mindazokat a dolgokat, a melyek nélkül jól és egészségesen lehet élni. Élelmét, ruházatát maga igyekszik előállítani s a háziipart üzi és a hazait pártolja, az idegent kerüli s még egy fillért kiadna, százszor is meggondolja, hogy vajjon nem lehetne-e elkerülni annak a kiaoását stb. stb; a mig így, ily szándékkal nem áll barázdába, addig tengődik s a végén teljesen megsemmisül E vég megsemmisülés felé halad a székelység nagy része jelenleg.

Csak az mondhatja, hogy a helyzetet sötét szemüvegen nézem, a ki a nép nyomorát a maga hasznára akarja felhasználni, vagy pedig a ki semmit sem szokott megfigyelni. Egy jövő alkalommal más, még tontosabb okot fogok felhozni.*

Egy öreg székely.

10 dollár története.

Utam már hazafelé irányult. Providenceben megállottam Richmond Carolina urnő házánál néhány órai pihunésre. A ház urnője minden képzelhető szíveséggel elhalmozott. Viszozni akarta kolozsvári látogatásakor szerény házunknál talált előzékenységet. Angol és ámerikai szokás szerint először is iróasztallal, bélyegekkel, levelező-lappal s egy kis kézi könyvtárral látott el. Azután megmutatta salonját, saját dolgozó szobáját, könyvtárát, nagyszerű ásványgyűjteményét s azt kívánta, hogy találjam magamat otthon. A magyaros bővséggel terített asztal mellett, még rokonságát is bemutatta. Ennek a bemutatásnak a többek közt egy igen érdekes jelenete volt. Egyik

*Kéri és várja a

Szerk.

öcsese Richmond Knight nem tudott eljöni a többivel. Nem volt a városon. Elindulásom napja előestvéjén későn, egyszer csenget valaki, s belépik Knight (olv. Nájtt) Kikérdezett mindent Kolozsvár felől, mert ő is itt járt volt nényével mint 23 éves ifju ezelőtt 12 évvel. Mikor minderről számoltam, s némely új dologra is föl hívtam figyelmét, félre hivatott és nagy titokban kinyitotta tárczáját, kivett 2 drb 5 dollárost s ide adta. „Emlékszem — mondá — azokra a székely fiukra, kiket ott láttam volt a nagyteremben. Ha meg nem sérteném, kérem ezt a csekély pénzt adja oda valamelyiknek“.

A 10 dollár haza jött és lett belőle 50 korona. Szeptemb. 1-ső napján megyek a főiskola felé. Egy szegény asszony állt a fal mellett, karján egy kis leányka (2 $\frac{1}{2}$ éves) s körülte fiuk. Mikor hozzá érek, előmbe jő és egy levélkét átnyújt, mialatt 2 kis fiu is csatlakozik hozzá. „Ezek az én fiaim.“ A czédulát Gv. esperes irta. Megmagyarázta, hogy az auya özvegyen maradt, fiai jó tanulók. Tegyek valamit értük, ha lehet. Ekkor az asszony már könnyes szemmel panaszkolta sorsát és magának is kért volna valami szolgálatot, de a fiuk a fők. Ne busuljon asszonyom! Látja az Isten jó! Egy ur Amérikából 50 koronát küldött, mintha tudta volna, hogy a maga fiaiuk szükségük lesz rá. Segitünk rajtok. A fiuk betelepédtek az iskolába, kaptak Berde-czipót, kaptak tankönyveket a Richmond-pénzből és még jut nekik minden hónapra 4 korona. Az Isten gondot visel. Áldása legyen a nemes szívü embereken.

Boros György.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— A Főtisztelendő püspök ur Sándor Géza lelkészjelöltet kinevezte S.-Körispatakra rendes lelkészszé. Örömmel említjük meg. Egy jó szónokkal gyarapodott a lelkészkar; Göncz Mihály lókodi lelkészt kinevezte Laborfalvára r. lelkésznek; Mátyé Pál okl. tanítót Iszlóba, József Domokos okl. tanítót Kis-Adorjánba kántor-tanítókká; Lőrinczi Béla h.-keményfalvi községi tanítót ugyanoda kántorrá; András Gyula kis-adorjáni tanítót T.-Szt.-Györgyre r. kántorrá; Tóth József IV. éves képezdei növendéket Szindre ideiglenes kántortanítóvá. Mindnyájan legyenek üdvözölve a szép mezőn.

— **Évnyitó.** Szept. 6-án reggel kezdődtek meg főgymnasiumunkban az előadások. Biró Pál IV. éves papnövendék mondott emelkedett imát. Azután a Főt. püspök ur szorgalomra és jó magaviseletre buzdította az ifjuságot s a tanévet megnyitotta. (Á.)

Szept. 14-én d. e. 11 órakor volt a papnevelő intézet ünnepélyes megnyitása dr. Boros György e. i. dékán imája után a Főt. püspök ur tartott beszédet a növendékekhez. Jó magaviseletre és a törvények megtartására intette őket. Mózes András theol. tanár tartott egy igen tartalmas felolvasást a lelkési hivatásról. Különösen a gyakorlati oldalát fejtegette ki meggyőzően. (Á.)

— **Osztálytársak találkozósa.** 1900. aug. hó 31-én 10 éves találkozóásra jöttek össze főgymnasiumunkban az 1889/90. tanévben végzett osztálytársak. Jelen voltak: Dr. Kozma László m. á. v. fogalmazó, Lőfi Ödön n.-ajtai lelkész, Elekes Lajos kir. alügyész, Csongvay Géza kir. aljárásbíró, ifj. Pál István máv. hivatalnok, Pál István p és t. tiszt, Fülöp Mózes m. á. v. hivatalnok, Nagy Lajos lelkész, Kelemen Árpád lelkész, Kelemen Gábor m. á. v. számtiszt, József Lajos lelkész. Elekes Lajos indítványára a néhai Kovácsi Antal sírját megkoszorúzták. A tanítványi kegyeletnek szép megnyilatkozása! Dr. Kozma László indítványára egyhangulag elhatározták, hogy régi szokás szerint alapítványt tesznek, melynek czélját az 1910. urnapján tartandó újabb 10 éves találkozón fogják meghatározni. (Á.)

1900. szept. hó 1-én 25 éves találkozót tartottak az 1875. évben végzett osztálytársak. Megjelentek: Dr. Árkossy Gyula kir. közjegyző, Szinte Gábor főgymn. tanár, Sándor Jenő, Vincze Lajos kir. járásbíró, Mózes Mihály unitár. lelkész, Mátyás János unitár. lelkész. Jakab István trvszéki bíró. Gotthárd János megyei főpénztáros, Sikó Géza kir. aljbíró, Dr. Barabás Béla ügyvéd, országgyűlési képviselő, Székely Zsigmond unitár. lelkész. — Találkozó ülésüket Mózes Mihály nyitotta meg imával Alapítványt tettek érettségít tett unitárius ifju jutalmazására. Ülés után tisztelgettek a Főt püspök urnál, Nagy Lajos, Benczédi Gergely és Kovács János volt tanáraiknál. Ezután közös ebéden örvendeztek a viszontlátásnak. 1915. szept. hó első vasárnapján ismét össze fognak jönni 40 éves találkozóra. (Á.)

— **A kolozsvári torony** Sok idővel ezelőtt, midőn a kolozsvári unitárius templom tornyát építették volt, az eredeti tervtől eltértek s a torony födelét annyira összeszorították, hogy nemcsak nincsen arányban az épület testtel, hanem azt teljesen elrútítja. Most, midőn a főiskola nagy épülete befödve ott áll mellette, az aránytalanság még inkább feltűnik és segítségért kiált, nemcsak a templom, hanem az új főiskola érdekében is. Nagyon helyes és üdvös dolog lenne, ha az egyházközség a különben is megrongált födellet és a torony felső részét építészeti szempontból is kifogástalan módon kijavíttatná és megújíttatná.

— **Vannak-e unitárius magyarok Amerikában?** Ez a kérdés rendkívül érdekl az amerikai unitárius intéző köröket. Egyetlen helyen hallottam olyasmit, a mi arra mutat, hogy egyszer talán egy unitárius csapat, 15—18 munkás jutott volt Massachusetts államba, Weston környékére. Egy unitárius ismerősöm beszélt, hogy ezelőtt 5 esztendővel a kis csoport két tagja hárosságra akart lépni egymással. Az előkészületet megtették, épen csak a pap hiányzott. A tolmács szerepét a menyasszony teljesítette. Egyedül ő tudott angolul. Ő megmagyarázta szándékukat, melyből annyi nyilvánvaló volt, hogy a Hárosságra nem akarnak esküdni, de a dolog csaknem teljesen megakadt a pap-kérdésen. Fölvilágosították őket, hogy ott van unitárius pap, a ki szívesen elvégzi az esketést. Nem fogadták el valamely érthetetlen okból. Némelyek azt sejtítik, hogy talán nem hitték el, hogy ott volnának unitáriusok, de jóval valószínűbb az, hogy ők nem voltak unitáriusok, mert a végén is egy anglikán pap esketését fogadták el. Az is érdekes volt, hogy a lakodalmat magyar szokás szerint tartották s az esketést is úgy kívánták. Ez jól ment volna mind végig, ha nem a tolmács lett volna az egyik házasuló fél, mert a mikor az ő esküjére került a sor, teljesen megtagadta a tolmácsi szolgálatot. Nem tartotta helyesnek, hogy a saját esküjét értelmezze a közönség előtt. Mikor tolmácsolni kellett volna, némán állott. A pap nagy zavarba jött, mert hiába kérte, hogy segítsen. Végül is a pap kénytelen volt jelekkel magyarázni meg, hogy a leány esküje azt jelenti, hogy ő szereti jegyesét és hittel fogadja, hogy hűséges élettársa leend. Én nem hittem el, hogy magyar unitáriusokról lett volna szó, mert nem tehetem föl, hogy lenne olyan magyar unitárius ember, a ki ne tudná, hogy Amerikában vannak unitáriusok. Ezt a sa-

játságos dolgot azért hozom nyilvánosságra, hogy hívhassam föl mindazokat, a kiknek van tudomásuk arról, hogy Ámerikában tartózkodik magyar unitárius ember, értesítsen engemet a következőkről: Mi a neve? Hol született, mely évben? Mikor ment ki Amérikába? Hol lakik? Mi a foglalkozása? Van-e családja? Hány tagból áll és kik a család tagjai? Az amérikai unitárius társulatok tiltkárjai biztosítottak, hogy a legszivesebb készséggel föl fogják karolni és lelki gondozásba veszik netán ott levő hiveinket.

Boros György.

Brassai-émlék. Még sokan vannak, kik ennek a nagy névnek nem hozták meg az áldozatot. Most, hogy Isten egy kevés áldással megáldott, tegyünk a Brassai emlékére egy kevés áldozatot.

— **Nyilvános köszönet.** Kálnoki Incze János ev. ref. vallásu atyánkfia — ezzel régi szándékát valósítva meg — f. évi szept. 9-én a kálnoki unitárius egyházközösség keblitanácsának készpénzben 200 azaz kétszáz koronát adott át alapítványul azon akarata kijelentése mellett, hogy annak kamatla évről-évre, részben az unitárius vallásu tankötelesek között vizsga alkalmával kiosztandó vallásos tárgyú jutélmkönyvek vásárlására, részben tőkenövelésre fordítandó Incze János atyánkfianak ezen, valóban szép, s a hosszu jövőre áldásos tényéért ekkléziám nevében jóleső örömmel mondok e helyen is hálás köszönetet s kívánom, hogy a mindenek közös menyei Atyja egyházunk iránt táplált szeretetének — a többiek után — ezen legujabb jelét fogadja kegyesen és áldja meg lelki, testi áldásaival. Kálnokon, 1900. szeptember 19. Székely Zsigmond lelkész.

— **A Boros S.-alakra adakoztak:** Árkosi Lajos vasuti hivatalnok 20 kor., Benkő Mihály takarékpénztári igazgató 20 kor., Mikó Imre táblabíró 20 kor., Ferencz József unitárius püspök 20 kor., Sipos Gábor ügyvéd 10 korona., Engel Gábor dr. és neje 10 kor., Kócsi Andor ügyész 15 kor., Gyulai Árpád pénzügyi tanácsos 10 kor., Nagy Gábor szálloda tulajdonos 10 kor., Pollák Samu vállalkozó 10 kor., Gyalui Rosenberger Ignác 10 kor., Nagy Gyula tanár 10 kor., Gálfi Lőrincz tanár 10 kor., Kolozsvári polgári fiúiskola tanári kara 12 kor., az unitárius főgymn. ifjúsága 105 kor. 26 fillér., Benczédi Gergely tanár 10 kor., Gyulai László ny. városi főpénztáros 10 kor., Fekete Gyula főszolgabíró 10 kor., Deutsch Jeremiás kereskedő 2 kor., Pálffy Gyula dr. Tordáról 20 kor., Rosenfeld József birtokos 10 kor., Zsakó István táblabíró 8 kor., Pálfi Márton tanár 10 kor., Kozma Ferencz kir. tanfelügyelő 10 kor., Turcsányi Gyula lelkész 10 kor., Reményik Károly mérnök 20 kor., Weis Miksa dr. ügyvéd 10 kor., Albert Dénes jószágigazgató 10 kor., Gál Kelemen dr. tanár 10 kor., Nagy Lajos tanár 10 kor., Ulár Pál tanár 10 kor., Mihály József dr. ügyvéd 20 kor., Perédi József tanár 10 kor., Herman József honvéd százados és neje 7 kor., Péterfy Zsigmond igazgató 20 kor., Kovács János tanár 10 kor., Hintz György dr. és Hintz Géza 10 kor., Rigó Árpád kereskedő 10 kor., Pákey Lajos mérnök 50 kor., Fekete Gábor táblai elnök 50 kor., Keresztély Lajos tanár 10 kor., Losonczy Albert pékmester 20 kor., Hajós Gyula mérnök 20 kor., Kisfaludi Árpád könyvkötő 2 kor., Valentini Adolf gyógyszerész 10 kor. Összesen 681-26 korona.

Dr. Nyiredy Géza.

— **Végh Mátyás** költeményei külön kötetben megjelentek. A legmelegebben ajánljuk olvasóink figyelmébe annál is inkább, mivel a könyv árából fog felállíttatni siremléke. Megrendelhető a csinos kötet 2 koronával Grosz Frigyes f. ker. isk. tanárnál Fogarásban.

— **Göncz Mihály** lóködi lelkész szept. 30-án fog elbúcsúzni hiveitől. Laborfalvára megy lelkésznek. Hivei fájlalva válnak meg az ifju lelkésztől.

— **Az unitárius hittani intézetbe** beiratkoztak az 1900-901 tanévre I. évre 4; II. év 6; III. év 1; IV. év 2, összesen 13 A jelen évben a IV. évi rendestanfolyam megkezdődött. Az egyetemre mindannyian beiratkoztak. A

beiratási díjakat az E. K. Tanács fedezte tíz-tíz óra után igen tekintélyes összegben.

— Az ev. hittani intézetekbe beiratkozott:

	I.	II.	III.	IV.	külföldön van 6.
Sopronban	7	7	7	--	= 21
Eperjesen	5	6	7	4	= 22
Pozsonyban	11	8	11	4	= 34
Összesen 77.					

— **Esküvő.** Gálffy Ferencz várfalvi állami elemi iskolai tanító szept. 18-án tartotta esküvőjét Thuróczy Erzsébet várfalvi tanítónővel a kolozsvári unitárius templomban. Az esketési szertartást a vőlegény testvér bátyja Gálffy Zsigmond hódmezővásárhelyi unitárius lelkész teljesítette.

— **Értesítő.** Józán Miklós budapesti lelkészünk 1897-99. évekről. Értesítőt adott ki. Az istentiszteletek a nyári hónapok kivételével minden vasárnap tartatnak. Úrvaacorára a székelyek nagy tömegben járnak. A 90-100 közötti tankötelesből csak 70-80 részesült vallásos oktatásban, minek egyik oka — a nagy elszórtáson kívül — a segédlelkész hiánya. 1899-ben keresztelés 20, esketés 11, halálozás 14. Áttérés 1897-99 ben 10, kitérés 23 volt. A lelkek száma 1898-ban 1690, 1899-ben 1700. Ebből budapesti 740. A lelkési hivatal jegyzőkönyve szerint elintéztetett a 3 év alatt 1200 ügy. Tiszta vagyona az egyházközségnek 1899. év végén ingatlanban, pénzalapokban és ingóságokban 185,845 frt 32 kr. Az utóbbi 3 év alatt gyarapodott 19,332 frt 29 krral. Hódmezővásárhelyi egyh.-községünkben lélekszám 754, miből szórvány 98. Áttért hozzánk 45, kitért 2. Az egyh.-község tiszta vagyona 11,464 frt 03 kr. Mezőberényi fiók-egyh.-községünkben lélekszáma 134. Az egyházközség tiszta vagyona 2747 frt 75 kr. Orosházi fiók-egyh.-községünkben a lélekszám 621. Áttért hozzánk 8, kitért 5. Vagyonuk 232 frt 28 kr. Dévaványai fiók-egyh.-községünkben lélekszám 109. Vagyonuk 585 frt 39 kr. Polgárdii egyh.-községünkben lélekszám (helyben és szórványokban) 200. Vagyon 5166 frt 30 kr. Vilonyai fiók-egyh.-községünkben lélekszám 48. Vagyon 996 frt 78 kr. Magyar-Ládi fiók-egyh.-községünkben és a hozzátartozó Hatvanban lélekszám 60. Vagyon 157 frt értékű harang. Seregélyesi fiók-egyh.-községünkben lélekszám 69. Vagyonuk 306 frt 91 kr.

— A budapesti templom és unitárius ház képe levelezőlapon is meg van Fölhívjuk rá az érdeklődők figyelmét.

— Az „Unitárius Közlöny“ szeptemberi száma „Üdvözet“ czimen egy kis cikkcsekét hozott tőlem. Vagy én feledtem el véletlenségből a nyomdába került másolatra rávezetni, vagy a szedő figyelmét kerülte ki ez a megjegyzésem: e cikkcsekét részben „Szikra“ után közlöm, ki az Országos H. egyik számában mélyvalásos érzéssel dicsőít ilstennek ezt a nagy áldását. Az irodalmi tisztesség követeli, hogy a jelzett módon megjelent cikket a tek. szerkesztő úr szíveségéből megjegyzéssel kísérem. Tordátfalva, 1900. szept. 12-én.
Deák Miklós.

— **Lelkész** nem lehet ügyvéd. A kir. kuria kimondotta egy főbbezés alapján, hogy a lelkési állás az ügyvédkedéssel összeférhetlen.

— Brassóban az unitáriusok október 7-én az unitárius egyház templom alapjára játékonyczélú estélyt rendeznek. A mozgalom élén Vaska Béla lelkész, Veress György gondnok és Siklódi István tanár állnak.

— A kolozsmonostori (kolozsvári) m. kir. gazdasági tanintézet 1900-1901. tanév téli félévére a beiratások október hó 1-8-ig történnek. Felvételi feltételek: 16 éves kor, VI. gymnasiumi, VI. reál iskolai vagy VI.

polgár iskolai osztály végzése. (A polgári iskolai bizonyítvány általános „jó” eredményt kell, hogy tanusítson.) A kik érettségi bizonyítvánnyal bírnak és legalább egy évi gazdasági gyakorlatot tudnak bizonyítani, ministeri engedéllyel azonnal a II-ik tanévre vehetők fel. Nagykoru férfiak, avagy főiskolák hallgatói vendéghallgatók gyanánt vehetők fel és oklevelet is kaphatnak az előirt feltételek mellett. A beiratásra személyesen kell megjelenni, a ki ebben akadályozva van, az igazgatósághoz címzett levélben kell, hogy kérje a felvételt. Az iskolai bizonyítványon kívül felvételtkor bemutatandó a keresztlevél és az újraoltási bizonyítvány. Október hó 8-án túl 20-ig az igazgatósághoz címzett folyamodással történhetik a felvétel. ezen időn túl október 31-ig a földmivelésügyi m. kir. minis-ter urhoz kell folyamodni felvételért. Beiratáskor fizetendő díjak: tandíj 20 kor, biztosíték 10 kor, olvasóköri díj 4 kor, segélyegyleti díj 1 kor, kerti eszközökre 8 kor, tankönyvekre 16 kor, lezckekönyv és bélyegre 90 fill. (Új belépők esetleg tűzoltó zubbonyra 16 kor.) A vendéghallgatók a szabályzatban előirt látogatási díjat (tantárgyanként 8 kor.) fizetik. Bármely kérdésre készséggel ad felvilágosítást a tanintézet igazgatósága.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

A Dávid Ferencz Egylet közgyűlése október 27-én d. u. 3 órakor az unitárius főiskola dísztermében fog megtartatni. Felolvasást Tarcsa-falvi Albert vargyasi tanító tart. A f. egyleteket kérjük, jelentéseiket okt 10-ig küldjék be.

A lelkészökör Kolozsvárt október 27-én, a Fő Tanács előtti napon délelőtt 9 órakor gyűlést tart. A gyűlés rendkívül érdekes fog lenni A lelkész urak sziveskedjenek minél nagyobb számban megjelenni. Felolvasást fog tartani az amerikai unitárius lelkészekről Boros György és elő-terjesztést tesz a szórványok gondozásáról Fazakas Lajos lelkész. Lesz, több más tárgy is.

Új tagok. Az aranyos-tordai fiókegyletbe a folyó évtől kezdve be-
léptek r. tagoknak: Nagy Albert adótárnok, Sipos József adóellenőr, Mol-
nár János és Létai József adóírszt; 1901-re jelentkezett Dézsi Ferencz
t. jegyző, mindannyan Tordáról.

A hátralékos tagokhoz külön fölhívást intézett a D. F. E. pénz-
tárnoka. Kérjük, vegyék figyelembe s október 15-ig mindnyájan tegyenek
eleget a felhívásnak.

A kereszturi zsinat emléke cz. füzet egy részével Pap Mózes tanár
ur szívés volt elszámolni. Lapunk utján is kérjük mindazokat, a kiknek a
füzet megküldetett, az árát küldjék meg azonnal, de mindenesetre olykor
hogy a D. F. E. közgyűlésének elszámolhassunk.

Az egylet pénztárába f. é. június 5-étől szeptember 25-éig rendes
tagsági díjat fizettek: Dr. Veress Vilmos, Lakatos Ferencz, Dr. Váradi
Aurél, Özv. Váradi Károlyné, Páll István, Özv. Májai Istvánné Kolozsvár,
M. Farkas Sándor Budapest, Sófalvi Gergely Nyárad-Szereda, Kövendí
Mihály Brassó, Barabás Dénes Hód Mező-Vásárhely, Papp Zsigmond Ben-
czéd, Dr. Toth György Nagy-Szeben, Útó Dániel Kálnok, Péter János Mi-
kesszásza, Nagy Elemér Csáktornya 1900-ra,

Előfizetői díjat fizettek: Veress József Déva, Dr. Weisz Miksa Kolozsvár 900-ra, Buzogány Gyula Kolozsvár 99—900-ra, Balázs Ferencz Kolozsvár 900-ra, Útmösi Kálmán Körmöczbánya 99—900-ra, Kálmán Mózes Kis-Kede, Szentannai Sámuel Csákova 900-ra, Desbordes Auguste Sajó-Udvarhely 99-re, Szász Domokos Berhida, Pálffy Károly Sz.-Udvarhely 900-ra, Csiky István Sz.-Keresztúr 99—900-ra, Olvasó és önképző egylet Sz. Keresztúr 900-ra, Szegedy Árpád Budapest 900-ra.

As udvarhelyköri f. e. pénztárába fizettek: Tarcsafalvi Albert, Tarcsafalvi Albertné Vargyas, Németh Albert Sz.-Udvarhely, Olvasóköri Karácsonfalva, Darkó Eszter Jánosfalva 1900-ra.

Az ifusági kör pénztárába fizettek: Kelemen Lajos, Költő Gábor, Raffaj Károly, Pálffy József, Pap Domokos, Kiss Árpád, Bíró Pál, Barabás István, Útő Áron, Gálfi Zsigmond, Nagy Elemér Kolozsvár 1900-ra.

A marosköri f. e. pénztárába fizettek: Úrmösi Kálmán Sz. Gericze 98—99-re, Pethő Mózes Nyomát 91—98-ra, Benedek János Csokfalva 95—96-ra, Tóth Károly Ny.-Sz.-László 99-re, Gál Elek Ny.-Gálfalva 98—99-re, Kövendí János Vadad 91—97-re, Szász András Vadad 97—99-re, Bartalis József Csikfalva, Rédiger Géza Szabéd 99-re, Májay Gábor Sz.-Gericze 98—99-re, Pálfi Sándor Ny.-Sz.-Márton 86—90-re, Csongvay Lajos, Schuller József, Kelemen Albert, Kelemen Albertné M. Vásárhely 900-ra.

Az aranyos-tordaköri pénztárba fizettek: Csegezi László Bágyon 98—99-re, Törös János, Nagy Balázs Torda, Gál Mór Kövend 900-ra, Barócz László Torda 93—97-re, Székely József Torda 97—99-re, Gálfi Ferencz Várfalva 99—900-ra.

A kereszturköri f. e. pénztárába fizettek: Tóth Vilmos Sz.-Ábrahám 900-ra, Derzi Gábor K. Solymos 99—900-ra, Végh Mihály, Végh Mihályné, Unitárius Egyházközség Rava 900-ra; Úrmösi Sándor Tarcsafalva 96—900-ra, Göncz Károly Sz. Miklós 96—99—900-ra, Incze Dániel M.-Zsákod 900-ra, Máté Lajos F.-Váralja 99-re, Benzédi Ferencz Tarcsafalva, József Mihály Rava 900-ra, Boér Lajos Bözöd 97—99—900-ra, Sándor Áron Kadács 99—900-ra, Pap Mózes Sz.-Keresztúr, Nagy Berta Küsmöd 900-ra, Ekárt Andor Csehétfalva 98—901-re, Nagy Sándor K.-Solymos 900-ra, Gábor Albert Martonos 900-ra.

Kolozsvár, 1900. szept. 25.

Gálfi Lőrincz
pénztárnok.

Szerkesztői üzenetek Austerlitz. Bp. Becses levelére nem válaszolhattunk levélben, mivel a teljes cím nem volt közölve. Kérjük egy levelező lapon Német nyelven ezek vannak: Unitár Katechismus; „Kleiner“ Unitar. Spiegel. Nálunk, más nem jelent meg. A Brit és külföldi unitárius társulat (British and Foreign Unitarian Association; Essex Hall, Essex Street, Strand London) ha németül egy pár szóban megírja, küldeni fog Különben, ha inkább tetszik, mi megrendeljük. — Szlyd. Ugy van, ugy lesz. — F. L. Megy. — V. Gy. Br. Levél ment.

TARTALOM: Elnöki meghívó. 281. l. — Végh Mátyás. (Arczk.) B. Gy. Deák Ferencz. 283. l. — Jó tett helyébe jót várj. Krisztus-monda. Végh Mátyás. 285. l. — Imádság. 286. l. — Milyennek képzelem én a jó papot. Barabás István 288. l. — Az amerikai unitárius Társulat gyűlései. Boros György. 295. l. — A lelkeszkörök feladatai. 301. l. — Székely dolgok. Egy öreg székely 304. l. — 10 dollár története. Boros György. 306. l. — Egyházi és iskolai mozgalmak. 307. l. — Egyleti élet és munkásság. 311. l.

Nyomatott Gámán J. örököse könyvnyomdájában Kolozsvárt.